

HUGINS ØYE - desember 2000

Universitetsbiblioteket i Tromsø

Vårt universitetsemblem viser som kjent Odins to ravner. Hugin er navnet på den ene av disse ravner, som sammen med sin ledsager Munin hver morgen flyr ut i verden for å samle ny viten. Hva de ser, forteller de til Odin om kvelden når de kommer tilbake og setter seg på hans skuldre. Sammen representerer de Odins sjel, noe deres navn vitner om: tanke og minne. Myten forklarer Odins allvitenskap. Gjennom Hugins øye ønsker Universitetsbiblioteket å gi små gløtt inn i det vitensenter biblioteket representerer. Vi tar sikte på at Hugin skal bringe oss ny viten hver måned. Ønsker man derimot å trekke fram gamle minner fra tidligere måneder, kan man klikke på **Munins øye**

Bibliotheca Alexandrina

fra papyrus til internett

Det aleksandrinske bibliotek, *Bibliotheca Alexandrina*, som lå i byen Alexandria i Egypt, var antikkens største bibliotek og senter for vitenskap og kultur i århundrene rundt Kristi fødsel. Samlingene ble delvis ødelagt av brann, ble senere forsøkt gjenreist, men ble på nytt ødelagt under kriger i 272 og 390 e. Kr.

Et nytt bibliotek ble planlagt gjenreist i et samarbeid mellom den egyptiske stat og UNESCO. På 1980-tallet førte en internasjonal arkitektkonkurranse til at det norske arkitektfirmaet *Snøhetta* fikk oppdraget. Etter flere utsettelse og forsinkelser ser det nå ut som om det nye *Bibliotheca Alexandrina* blir ferdigstilt for åpning sommeren 2001.

Det eldste Bibliotheca Alexandrina

Det gamle biblioteket i Alexandria hadde datidas største samling av skriftlige kilder. Aleksander den store skal ha fått ideen til det opprinnelige biblioteket, men det var kong Ptolemaios I (død 283 f. Kr.) som grunnla det, og det ble senere utbygd av Ptolemaios II (konge 285-246 f.Kr.) for å samle og systematisere hele den greske litteraturen og gjøre Alexandria til et lærdomssenter. Biblioteket ble etter hvert nesten mytisk i den historiske bevisstheten og fungerte både som skriftsamling, museum, skole og senter for datidas lærde, som for eksempel Arkimedes, Pytagoras og Euklid. Verdens største samling greske, jødiske og egyptiske bokruller befant seg her, noen hevder opptil 700.000 papyrusruller, for det var ikke snakk om bøker i den fysiske formen vi forbinder begrepet med i dag. Og biblioteket kan meget vel ha nådd sitt mål: å samle ett eksemplar av hver kjente bok eller skriftrull under sitt tak. Det var fastsatt i lovs form at biblioteket hadde rett til å lage en kopi av hver skriftkilde som ble ført inn i landet. Datidas beretninger antyder at fullmakten ble gitt en streng fortolkning. Skip som anløp Alexandria ble ransaket, og kapteinen måtte i blant nøye seg med en kopi av sine dokumenter, mens originalen havnet i den aleksandrinske

samlingen.

Biblioteket ble brent ned av Julius Cæsars menn i år 47 f. Kr., men ble gjenoppbygd av Kleopatra. Det eksisterte til det tredje århundret e. Kr. da det tilslutt sannsynligvis ble ødelagt av flere jordskjelv, flom og dårlig vedlikehold. Ingen vet sikkert hvor det historiske biblioteket sto eller hvordan det så ut fordi ingen spor er funnet. Man antar at beliggenheten var en kilometer vest for dagens "gjenfødte" bibliotek.

Byen Alexandria

Alexandria (*Al Iskandarîyah* på arabisk) ligger nord i Egypt på vestsiden av Nilens delta og er i dag Afrikas tredje største by etter Kairo og Lagos. Byen ble grunnlagt av Aleksander den store år 331 f. Kr. Den var regelmessig anlagt med gater som skar hverandre i rette vinkler. Under ptolemeerne ble Alexandria Egypts hovedstad, og i løpet av kort tid ble den en av verdens rikeste og mest praktfulle byer. Byen var bebodd av både egyptere, grekere og jøder, og ble et senter for hellenistisk kultur. Jødene spilte en stor rolle i byens handelsliv som var omfattende på grunn av beliggenheten ved Middelhavet. Alexandria ble etter hvert et senter for verdenshandelen. Hit kom produkter fra Asia, Afrika og Europa. Særlig viktig ble byen som transitt- og eksporthavn for korn, men også glassvarer og papyrus var ettertraktet. Kunst og vitenskap blomstret, især filologi, astronomi og matematikk, og byen trakk til seg lærde. Praktfulle bygninger smykket byen, som templer, kongelige palasser, fyrtårnet på Faros, museum og selvfølgelig biblioteket. Kristendommen fikk tidlig fotfeste i Alexandria, gnostikernes sekt hadde tilhold her, og byen ble et sentrum for den eldste kristelige teologi. I tida etter den tyrkiske erobring (1517) lå Alexandria nede, inntil byen under Muhammad Ali (1769-1849) begynte å ta seg opp. Av dens gamle storhet og prakt er det bare få ruiner igjen.

Alexandria har i dag nesten fire millioner mennesker som bebor ei smal kyststripe mot Middelhavet. Byen er et viktig industrisenter, og er også i økende grad blitt et turistmål. I motsetning til hovedstaden Kairo er det kjøligere klima, roligere atmosfære og vakre strender her. Alexandria er Egypts største havneby og har to havner, den moderne i vest der utenrikshandelen foregår og den gamle i øst der de lokale fiskebåtene holder til og der det nye biblioteket blir bygd. Det er få tegn som minner om byens storhetstid som oldtidsby. Egypt og havnebyen Alexandria har alltid vært et viktig knutepunkt mellom Afrika, Midt-Østen, Asia og Europa. Det nye *Bibliotheca Alexandrina* er et ledd i rehabiliteringen for å gjenvinne noe av byens glans som gikk tapt for snart 2000 år siden.

Det nye Bibliotheca Alexandrina

Ideen til et nytt bibliotek i Alexandria kom i 1974 fra historieprofessor Mostafa El-Abbadi, forfatteren av boka *The life and fate of the ancient Library of Alexandria* (1990). Han ønsket å gjenreise det "kunnskapstempel" han hadde studert og skrevet om i flere år. Med støtte fra direktøren ved universitetet i Alexandria og den egyptiske regjering, ble det sammen med

UNESCO startet et utredningsarbeid og ei internettside (www.bibalex.gov.eg) der man finner løpende opplysninger om prosjektet.

I 1988 ble det utlyst en internasjonal arkitektkonkurranse for biblioteksbygget. Blant 523 konkurrenter fra 52 land seiret det norske arkitekt- og landskapsfirmaet *Snøhetta* (som forresten har fått navnet fordi firmaets opprinnelige kontor lå i etasjen over utestedet Dovrehallen i Oslo). *Snøhetta* vant som kjent også arkitektkonkurransen om det nye operabygget i Oslo. Mer om

Snøhetta finner man på denne internettdressen: www.snoarc.no.

Det nye biblioteksbygget skal gjenskape det legendariske *Bibliotheca Alexandrina* i en moderne, høyteknologisk og framtidsrettet utforming. Beliggenheten er mellom ytre og indre havn der landskapet former seg som en perfekt bue. Bygget er sirkelformet og konstruert slik at det skal minne om ei oppadstigende sol som smelter sammen med horisonten og binder himmel og jord sammen. Det er tidløst og vil "stråle" så lenge sola skinner. Mennesker fra de forskjelligste sivilisasjoner skal kunne identifisere seg med *Bibliotheca Alexandrina*. "Det framstår som et frosset øyeblikk av tida, samtidig som det beveger seg gjennom fortid, nåtid og framtid", sier de ansvarlige arkitektene for prosjektet. Biblioteket i Alexandria er det største offentlige kulturprosjekt i verden og omtales allerede som et av verdens sju nye underverker.

Til tross for sine store dimensjoner stiger bygningen nærmest ydmykt opp av bakken, med en helning på 16 grader mot sjøsida der det går 14 meter under jordoverflata for så stige til 32 meter opp mot gata og universitetsbygningene på den andre sida. I virkeligheten er dette mektige hvelvet, med en diameter på 160 meter, det sofistikerte og ganske enestående taket på det 11 etasjer høye bygget som er konstruert slik at sollyset aldri slipper direkte inn.

Mot gateplanet er den 5000 kvadratmeter store og 32 meter høye fasadeveggen kledd med lys granitt fra Aswan-området. Her er det hugget inn 4000 skriftegn og symboler fra de fleste land i verden. Det er den norske kunstneren Jorunn Sannes som har gitt ideen til denne utsmykningen.

Hele biblioteket er på ca. 70.000 kvadratmeter og vil ha plass til 3500 brukere. Bibliotekets lesesal er på hele 18.200 åpne kvadratmeter.

Forskere og andre brukere av biblioteket vil ha umiddelbar adgang til en halv million bøker,

ytterligere fem millioner dokumenter vil finnes magasinert på lager. Biblioteket har et potensiale for å romme til sammen åtte millioner bind. Hovedrommet er bygd i terrasser og vil etter hvert fylles på en slik måte at det aldri ser tomt ut.

I tillegg er det planlagt for 50.000 kart, 100.000 manuskripter, for databaser, microfilmer og CD-rom, samt 500 innebygde tilkøplinger til internett. Den elektroniske franskkonstruerte katalogen vil bli en av de mest avanserte i verden og være tilgjengelig på arabisk, engelsk og fransk. I tillegg vil biblioteket romme et senter for restaurering av gamle manuskripter og en internasjonal skole for

informatikk.

Bibliotekområdet omfatter også et stort planetarium på 18 meter i diameter, inspirert av det første glimt av Jorda sett fra månen. Vegg i vegg er det et konferansesenter samt et museum for arkeologi og kalligrafi.

I snart ti år har forberedelsene til den praktiske driften av bygget pågått; personalet er opplært, og 90 bibliotekarer fra Egypt, Tyskland, Italia, Frankrike og Canada er ansatt. Staben blir på totalt 300 mennesker, og driftsbudsjettet vil komme på ca. 20 millioner dollar årlig.

Økonomisk støtte og annen hjelp har kommet fra hele verden. Blant annet har Tyskland bidratt med teknisk utstyr, Italia har gitt et laboratorium som kan restaurere manuskripter, Norge skaffer møbler, Japan gir audiovisuelt utstyr og Australia bidrar med kunstnerisk utsmykning. Boksamlinga består allerede av 300.000 bind, en tredjedel av dem er donasjoner fra ulike land og institusjoner. Tyrkia har for eksempel gitt 10.000 bøker. Det nye biblioteket blir likevel atskillig dyrere enn forventet. Det opprinnelige totalbudsjettet var på 1,5 milliarder kroner, men sluttregninga forventes å komme opp i 2 milliarder kroner, - noen mener vesentlig mer.

Er det forsvarlig å bruke så mange penger på et moderne, sofistikert bibliotek når ikke bare store deler av verdens folk er analfabeter, men også mange av Egypts voksne befolkning ikke kan lese eller skrive? Jo, kan man hevde, det er et paradoks at de som tidligere utgjorde de største og rikeste sivilisasjonene, også i kulturell forstand, ofte er de som tilhører den fattige del av verden i dag. Biblioteket skal ikke bare reflektere og gjenopplive gammel storhetstid, men også representere den kulturelle framtida for både egyptere, den arabiske verden og hele det internasjonale kultur- og informasjonssamfunnet.

Verdens mest moderne bibliotek blir uansett et landemerke for Egypt, over 1600 år etter at det gamle aleksandrinske biblioteket ble herjet av ødeleggelser.

I inngangspartiets granittflater er det risset inn egyptiske hieroglyfer, kinesiske skrifttegn og arabiske, latinske og greske bokstaver som symboliserer bibliotekets intensjoner om å være et møtested for den frie tenkning, forskning og fantasi gjennom allverdens språk og alfabet manifestert gjennom skriftspråk via trykte og digitale medier.

Vi venter i spenning på åpninga av det nye *Bibliotheca Alexandrina*, og har fått et kulturelt og geografisk mål å strebe etter når vi en gang skal gjøre en lengre reise.

Vibeke Bårnes

Universitetsbiblioteket i Tromsø, Breivika, 9037 Tromsø,

Tlf.: 77 64 40 00, Fax.: 77 64 45 90

Ansvarlig redaktør: Bibliotekdirektør [Helge Salvesen](#)

[Vev-ansvarlig](#). Oppdatert: 1. desember 2000.
